

Temeljne pravice

V Evropski uniji je varstvo temeljnih pravic zagotovljeno na nacionalni ravni z ustavnimi ureditvami držav članic in na ravni EU z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah.

Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu, ki ni institucija EU, ampak organ Sveta Evrope, zagotavlja dodatno raven varstva v primeru domnevnih kršitev pravic iz Evropske konvencije o človekovih pravicah.

Listina EU o temeljnih pravicah določa celo vrsto pravic in svoboščin posameznika. Utrjuje pravice, ki so se oblikovale v sodni praksi Sodišča EU, pravice iz Evropske konvencije o človekovih pravicah ter druge pravice in načela, ki izhajajo iz ustavnih tradicij držav članic EU in drugih mednarodnih instrumentov. Listina, ki so jo pripravili predstavniki vlad in parlamentov iz vseh držav EU, določa temeljne pravice, kot so svoboda izražanja in veroizpovedi ter gospodarske in socialne pravice, ki odražajo skupne evropske vrednote in ustavno dediščino. Listina vsebuje tudi novejša, t. i. pravice „tretje generacije“, kot je pravica do varstva podatkov in pravica do dobrega upravljanja.

Če menite, da so bile vaše temeljne pravice kršene, lahko poiščete pomoč pri različnih institucijah ali organih v državah članicah ali pa, pod določenimi pogoji, na ravni EU.

Ta stran vsebuje informacije o institucijah, na katere se lahko obrnete v primerih kršitev temeljnih pravic. **Za podrobnejše informacije o posamezni državi izberite ustrezno zastavico.**

Na nacionalni ravni

Listina EU o temeljnih pravicah se za države članice uporablja le, kadar te izvajajo pravo EU. Organi držav članic – zakonodajni, izvršilni in sodni – morajo spoštovati Listino samo pri izvajanju prava EU, zlasti pri uporabi uredb ali sklepov EU ali pri prenosu direktiv EU v nacionalno zakonodajo. Sodniki v državah članicah so v skladu z usmeritvami Sodišča EU pooblašteni za zagotavljanje, da države članice upoštevajo Listino le pri izvajanju prava EU.

Če se zadeve ne nanašajo na pravo EU, morajo nacionalni organi, vključno s sodišči, zagotoviti spoštovanje temeljnih pravic. Če se Listina ne uporablja, se temeljne pravice na nacionalni ravni zagotavljajo v skladu z nacionalnimi ustavnimi ureditvami. Države članice imajo obširna nacionalna pravila o temeljnih pravicah, za njihovo spoštovanje pa skrbijo nacionalna sodišča.

Vse države članice so z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah sprejele zaveze, neodvisno od njihovih obveznosti, ki izhajajo iz prava EU. Zato imajo posamezniki, ko so izčrpali vsa pravna sredstva na nacionalni ravni, kot zadnjo možnost pri Evropskem sodišču za človekove pravice v Strasbourgu vložiti pritožbo zoper ravnanje države članice, s katerim krši temeljne pravice iz Evropske konvencije o človekovih pravicah.

Evropsko sodišče za človekove pravice je pripravilo [seznam za preverjanje dopustnosti](#), ki naj bi morebitnim vlagateljem pomagal ugotoviti, ali obstajajo morebitne ovire, da bi Sodišče obravnavalo njihovo pritožbo.

Na ravni EU

Vloga Evropske komisije

Listina EU o temeljnih pravicah se uporablja za vsa dejanja institucij EU. Vloga Komisije je, da zagotovi, da njeni zakonodajni predlogi spoštujejo Listino. Vse institucije EU (zlasti Evropski parlament in Svet) so odgovorne za spoštovanje Listine v celotnem zakonodajnem postopku.

Listina se za države članice uporabi le, kadar izvajajo pravo EU. Če posameznik meni, da je nacionalni organ pri izvajanju prava EU kršil Listino, se lahko pritoži pri Komisiji, ki ima pooblastila, da proti njegovi državi članici začne postopek za ugotavljanje kršitev.

Komisija ni sodni organ ali sodišče za pritožbe zoper odločitve nacionalnih ali mednarodnih sodišč. Načeloma tudi ne preučuje utemeljenosti posamezne zadeve, razen če je to pomembno za izvajanje njene naloge zagotavljanja, da države članice pravilno uporabljajo pravo EU. Zlasti če Komisija odkrije večjo težavo, se lahko obrne na nacionalne organe, da se težava odpravi, kot skrajni ukrep pa lahko pri Sodišču vložijo tožbo zoper državo članico kršiteljico. Cilj tega postopka je zagotoviti, da je zadevno nacionalno pravo – ali praksa nacionalnih upravnih organov ali sodišč – usklajeno z zahtevami prava EU.

Sodišče Evropske unije

Sodišče EU v Luxembourgju je institucija Evropske unije. To je najvišjestopenjski organ v zvezi z izvajanjem Pogodb, Listine in prava EU. Zagotavlja, da se navedeni akti enako razlagajo in uporabljajo po vsej Uniji ter da institucije EU in države članice EU ravnajo tako, kot pravo EU od njih zahteva.

Če posamezniki ali podjetja menijo, da akt institucij EU, ki neposredno vpliva na njihov položaj, krši njihove temeljne pravice, lahko svojo zadevo predložijo Sodišču EU, ki lahko pod določenimi pogoji ta akt razveljavi. Vendar pa posameznik pred Sodiščem EU ne more vložiti tožbe proti drugi osebi (fizični ali pravni) ali proti državi članici.

Evropsko sodišče za človekove pravice

Lizbonska pogodba od začetka veljavnosti zavezuje EU, da pristopi k Evropski konvenciji o človekovih pravicah. Ko bo ta postopek končan, bodo lahko posamezniki, ki menijo, da je EU kršila njihove človekove pravice, in so izčrpali vsa pravna sredstva, ki so jim na voljo na nacionalni ravni, svoje zadeve predložili v odločanje Evropskemu sodišču za človekove pravice. S tem bo vzpostavljen dodatni sodni nadzor na področju varstva temeljnih pravic v EU.

Zadnja posodobitev: 18/01/2019

Stran vzdržuje Evropska komisija. Informacije na teh straneh ne izražajo nujno uradnega stališča Evropske komisije. Komisija ne sprejema nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki, vsebovanimi ali navedenimi v tem dokumentu. Pravila glede avtorskih pravic spletnih strani EU so navedena v pravnem obvestilu.